

Zinzoekers in de klas: we kunnen de religieuze en levensbeschouwelijke zoektocht van leerlingen best omarmen

Het boek *“Allah heeft niets te zoeken in mijn klas”*, over moeilijke situaties in verband met ‘de islam’ in het Franstalige onderwijs, veroorzaakt veel ophef. Leerkrachten met moeilijke ervaringen in de klas zijn echter niet gediend met negatieve polarisatie en straffe titels, wel met handvaten, onderbouwde analyses én een kordate aanpak van islamofobie, schrijft Thomas Peeters, stafmedewerker racisme aanpakken van ORBIT vzw en leerkracht in een Brusselse lagere school.

Brussel, 25 november 2024 – Sinds enkele dagen woedt er opnieuw een ongenueanceerd, weinig constructief debat over islam(isme) in het onderwijs. De aanleiding? Het boek *“Allah heeft niets te zoeken in mijn klas”* van twee Franstalige journalisten. De auteurs schetsen een onrustwekkend beeld van wat zij zelf “islamisme” en zelfs “jihadisme” op school noemen.

Het boek kan op behoorlijk wat media-aandacht rekenen. Waar [BRUZZ](#), [BXL1](#), [Knack](#) en [La Libre Belgique](#) eerder de nuance opzoeken, koos [De Standaard](#) ervoor om de meest polariserende quotes van de auteurs in de kijker te zetten. Het begint al met de titel: *“Franstalige leerkrachten in het verweer tegen jihadisme in de klas”* en *“Er is een jihadisme van de geest aan de gang dat zich richt op het onderwijs”*.

Als leerkracht in een Brusselse lagere school met een meerderheid leerlingen die islamitisch gelovig zijn, kreeg ik het ei zo na benauwd. Ware het niet dat ik mijn leerlingen – en ook de leerlingen van andere scholen waar ik les gaf – goed ken. Laat me eens zo’n gemiddelde leerling van het 5^e leerjaar beschrijven. Leeftijd? 10 jaar. Interesses? Videogames zoals Roblox en Brawl Stars, YoutubeShort video’s bekijken, supporter van Real Madrid of Barcelona – dat leidt soms tot heftige debatten. Brengt graag tijd door met vrienden, test af en toe de leerkrachten en kan moeilijk stil zitten – niet ongebruikelijk voor deze leeftijd.

En ja, ook religie staat bij vele leerlingen hoog op de agenda. Vraag hen wat hun vijf belangrijkste waarden zijn, en religie staat bij 8 leerlingen op 25 in de top vijf, naast familie (9) en vriendschap (8). Wat hen gelukkig maakt? Verschillende leerlingen antwoorden daar spontaan “bidden” of “de Koran lezen” op.

Omgaan met straffe uitspraken

God baant zich dus sowieso een weg naar de klas. Dat levert boeiende gesprekken op. Af en toe komen daar ongenueanceerde of straffe uitspraken bij kijken. We gaan daarmee om zoals met elke andere straffe uitspraak: we proberen een veilig kader te scheppen voor uitwisseling. Waar nodig stellen we kordaat grenzen. We leggen prikkelende vragen voor om de kritische zin aan te wakkeren en polsen naar de diepere motivaties achter die uitspraken.

We waken er voorts over om onze mening niet op te dringen, maar plaatsen verschillende perspectieven naast elkaar. Dit blijkt vele malen effectiever. Een experiment toonde bijvoorbeeld aan dat biologie-leerkrachten die de [evolutieleer op een open manier aanbrenge](#)n, er meer in slagen om twijfelende leerlingen de kernelementen van deze theorie te doen aanvaarden, dan wanneer ze het als “de niet-onderhandelbare waarheid” poneren.

In de klas vermijden we om van alles een strijd van waarden en normen te maken. “Onze” waarden en “hun” waarden? De realiteit is anders: de waarden van ons divers samengestelde lerarenteam, onze islamitische en niet-islamitische kinderen overlappen sterk. We zijn niet blind voor de verschillen, maar die zijn er evenveel tussen islamitische kinderen onderling als tussen kinderen van islamitische en niet-islamitische huize. Dit wil niet zeggen dat we als school “waardeloos” zouden zijn: als we een standpunt innemen, dan doen we dat vanuit ons pedagogisch project.

Meer dan een label

Het is ook onze ervaring dat een basishouding van respect voor de eigenheid van elke leerling heel wat lastige situaties ontmijnt. Leerlingen die voelen dat ze zichzelf mogen zijn, hebben minder reden om heibel te zoeken.

Leerkrachten weten daarnaast maar al te goed dat provoceren, zwart-witdenken, tegenspreken... weliswaar uitdagend zijn, maar bij de normale ontwikkeling van een kind en puberbrein horen. Ze gaan doorgaans dan ook zeer omzichtig om met termen zoals “radicalisering”, “extremisme”... Net zoals ze niet te pas en te onpas van kinderen zeggen dat ze ADHD, een gedragsstoornis of dyslexie hebben.

Leerlingen evolueren immers constant, ook in hun opvattingen en gedrag. Te snel situaties problematiseren of gedrag van labels voorzien, remt vaak die evolutie af.

Ten slotte is het bij moeilijk gedrag altijd aangewezen om leerlingen in hun totaliteit te zien: persoonlijkheid, capaciteiten, levenservaring, familiale situatie, behoeften, aspiraties en dromen, form van de dag... Wat op het eerste gezicht louter een kwestie van religie lijkt, heeft soms vele andere drijfveren.

Nauwkeurig woordgebruik

Laat dit net iets zijn dat in het boek en het artikel van *De Standaard* pijnlijk ontbreekt: nuance, nauwkeurigheid op vlak van woordkeuzes en oog voor de vaak zeer complexe oorzaken die achter problematisch gedrag schuilen.

Zo wordt er wel zeer lichtzinnig omgesprongen met zwaarwichtige termen zoals “jihadisme” en “islamisme”. De meeste voorbeelden die in het artikel aangehaald worden, kunnen bezwaarlijk onder deze noemers geplaatst worden.

Stellen dat er een “jihadisme van de geest” aan de gang is, vraagt een stevige onderbouwing. Daarvan is er (op zijn minst in het artikel) echter geen spoor te bekennen.

Anekdoten zijn geen goede basis voor beleid

In plaats daarvan krijgt de lezer een aaneenschakeling van verhalen voorgeschoteld van leerkrachten die problematische situaties met moslims meemaken. Deze situaties dienen natuurlijk ernstig genomen te worden. Voor bedreigingen is geen plaats. Alleen kun je met selecties van uit hun context getrokken, eenzijdige verhalen van alles en nog wat bewijzen en om het even welke perceptie scheppen.

Daar is zelfs geen kwaad opzet voor nodig. We bekijken de realiteit nu eenmaal zeer vaak vanuit de bril van ons referentiekader: alles wat daarin past, selecteren we, de rest filteren we onbewust weg. Van een kwaliteitskrant, auteurs met (aldus *De Standaard*) “een stevige reputatie” en zeker ook beleidsmakers mogen we echter veel meer objectiviteit verwachten.

“*De problemen benoemen is al een deel van de oplossing*”, stellen de auteurs in *Bruzz*. Dat klopt, maar alleen als we de problemen van alle kanten belichten en ook plaats geven voor verschillende perspectieven.

Hoofddoekenverbod geen oplossing

Het meest opmerkelijke – en meteen ook meest problematische – standpunt van de auteurs, is hun zeer simplistisch pleidooi dat “de strijd voor een toelating van hoofddoeken op school het speerpunt van de jihadisten is”.

Dit is wel zeer kort door de bocht. Hoe een verbod moeilijke situaties kan vermijden, is ons een raadsel. In *Knack* stellen de experts van Sea-Pire, die in vele scholen gesprekken aangaan met jongeren, terecht dat een hoofddoekenverbod een zwakgebod is. Al zeker omdat dit verbod in de overgrote meerderheid van de scholen al jaren de norm is. Levensbeschouwelijke tekens kunnen dus bezwaarlijk ingeroepen worden als oorzaak voor de problemen waar sommige leerkrachten mee geconfronteerd worden. ORBIT benadert levensbeschouwelijke tekens als een kwestie van welbevinden en godsdienstvrijheid en pleit er daarom voor om ze ruimte te geven, zowel op de werkvloer als op school.

Islamofobie aanpakken én leerkrachten ondersteunen

In tijden waar de [islamofobie in heel Europa in opmars](#) is, zijn artikels zoals deze van *De Standaard*, maar ook het boek zelf, eerder deel van het probleem dan van de oplossing. De hoofdbekommernis is hoe we leerkrachten het best kunnen ondersteunen. Willen we dat doen, dan blijven we best weg van angstwekkende of simplistische analyses. We vermijden ook zeker stigmatisering, die er niet zelden toe leidt dat mensen zich op hun identiteit terugplooiën. Daar hebben leerkrachten en beleidsmakers, en bij uitbreiding onze samenleving geen baat bij.

De effectieve aanpak van islamofobie, antisemitisme en andere vormen van racisme is wel deel van de oplossing. En de ondersteuning van leerkrachtenteams om uitdagingen in de klas die een religieuze of levensbeschouwelijke dimensie hebben het hoofd te bieden. Beide kwesties zijn onze gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Thomas Peeters, leerkracht lager onderwijs en stafmedewerker racisme aanpakken van ORBIT vzw

Contact: thomas@orbitvzw.be